

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
โดยใช้แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ
สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่

นายประยุทธ์ ชัยพัฒนเวช
ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยฐานะ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่
สังกัดเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่
ผู้วิจัย	นายประยุทธ์ ชัยพัฒนเวช ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
สถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่ สังกัดเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
ปีที่ศึกษา	2567

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการ และศึกษาผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยใช้แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ สำหรับนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่ปีการศึกษา 2567 ใน 2 วงรอบ วงรอบละ 1 ภาคเรียน มีขั้นตอนวงรอบ คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกตผล และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครูหมู่บ้าน และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 486 คน กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย รวม 196 คน เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม 2 ฉบับ แบบสัมภาษณ์ 2 ฉบับ แบบสังเกต 1 ฉบับ และแบบประเมิน 1 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้าหลายมิติ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการวางแผน ในวงรอบที่ 1 ได้ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน ปรับปรุงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 15 กิจกรรม คือ กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน กิจกรรมวันแห่งความรัก กิจกรรมครอบครัวอบอุ่น ด้วยธรรมะ กิจกรรมกีฬาเที่ยงวัน กิจกรรมเสียงธรรมตามสายปลุกกายใจให้ตื่น กิจกรรมปลูกวินัย ใช้จ่ายด้วยปัญญา เก็บรักษาด้วยการออม กิจกรรมสัจจะสัญญา กิจกรรมวัดใจในโรงเรียน กิจกรรมครูหมู่บ้านร่วมด้วยช่วยกัน กิจกรรมธนาคารความดี กิจกรรมบทร้อยกรองเพื่อชาติไทย กิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสุดสัปดาห์ กิจกรรมโครงการคุณธรรม จริยธรรม และกิจกรรมแหล่งผลิตคนดีศรี ท.บ.ไผ่ ส่วนในวงรอบที่ 2 ได้ปรับปรุง เพิ่มความเข้มของการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การติดตาม ประเมินผลในแต่ละกิจกรรมและทุกขั้นตอน (2) ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนในวงรอบที่ 1 ได้ดำเนินงานตามแผนโดยใช้กลยุทธ์ 15 กิจกรรม ตลอดภาคเรียนที่ 1 วงรอบที่ 2 ยังคงใช้กลยุทธ์เดิม พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตลอดภาคเรียนที่ 2 โดยเพิ่มความเข้มของการพัฒนา การติดตาม ประเมินผลในแต่ละกิจกรรม (3) ขั้นตอนการสังเกตผล วงรอบที่ 1 ที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่นักเรียนบางคนยังขาดวินัย มาโรงเรียนสาย ในวงรอบที่ 2 จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย และด้านความเป็นไทย นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงในการแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปในโรงเรียน เคารพสถาบันเคารพครู เคารพกันและกัน

บทคัดย่อ (ต่อ)

แต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบ เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ได้แสดงออกด้วยท่าทีความเป็นกัลยาณมิตร ส่งผลให้ไม่มีการทะเลาะวิวาท สร้างความพึงพอใจแก่ครู ผู้ปกครอง และคนในชุมชน (4) ขั้นการสะท้อนผล ในวงรอบที่ 1 เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากบางกิจกรรมยังไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด นักเรียนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกิจกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ยิ่งขาดการบูรณาการไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างแท้จริง วงรอบที่ 2 นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับมากขึ้น โดยเฉพาะด้านความมีวินัย และด้านความเป็นไทย ทำให้ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับบุคคลอื่นอีก รวมทั้งสร้างความพึงพอใจแก่ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2. ผลการดำเนินงานพบว่า เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 การดำเนินงานกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสิ้นสุดภาคเรียนที่ 2 พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดีขึ้นไปน้อยกว่าร้อยละ 80 ไม่ผ่านเกณฑ์พัฒนา ส่วนเมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่ 2 นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความเป็นไทย ด้านการบริโภคด้วยปัญญา ด้านการใฝ่เรียนรู้ และด้านความมีวินัย รวมทั้งนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 80 และผ่านเกณฑ์พัฒนาที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ จากการพัฒนาส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านไผ่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนดให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนอยู่ในระดับสูงมากขึ้น เป็นผลให้เกิดการพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา และด้านคุณธรรม จริยธรรม อันจะนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น สร้างความมั่นคง และความสงบสุขของสังคมไทยและโลกต่อไป